

ПАСТЕРНАК В. М.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін

(Львівський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 34 (094) 340.13

ХРИСТИЯНСЬКІ ЗАСАДИ ПРАВ ЛЮДИНИ

У статті здійснено аналіз сучасного стану християнських засад позитивного права в концепції прав людини та показано взаємозв'язок правових і християнських норм як чинників удосконалення механізму реалізації прав людини.

Ключові слова: християнство, католицизм, православ'я, протестантизм, права людини.

В статье проведен анализ современного состояния христианских основ позитивного права в концепции прав человека и показана взаимосвязь правовых и христианских норм, как факторов совершенствования механизма реализации прав человека.

Ключевые слова: христианство, католицизм, православие, протестантизм, права человека.

The article analyzes the current state of the Christian principles of positive law in the concept of human rights and shows the relationship of legal and Christian norms as factors of the improvement of the human rights mechanism.

Key words: christianity, catholicism, orthodoxy, protestantism, human rights.

Вступ. Права людини – одне з найважливіших понять у сучасному правознавстві, яке є водночас предметом гострих дискусій серед науковців. Інтерес до концепцій прав людини легко пояснити з урахуванням кардинальної соціально-економічної перебудови, що нині відбувається в Україні. Як загальнолюдська категорія права людини протягом тривалого історичного розвитку значно змінювалися та збагачувалися, пройшовши шлях від їх божественної концепції до сучасної інтеграційної [13, с. 292].

Не викликає жодних сумнівів той факт, що проблема прав людини, особливо з другої половини ХХ ст., вже давно вийшла за межі однієї країни і набула характеру світової. Тому в запропонованому визначенні йдеться про «рівень розвитку цивілізації». Права людини – це права не тільки громадянина конкретної держави, але й члена світової спільноти. Це твердження найбільш повно виявляється в концепціях, що проголошують універсальність прав людини. «Усі права людини мають універсальний характер, вони неподільні, взаємозалежні та взаємопов'язані. Міжнародне співтовариство повинно ставитися до прав людини неупереджено та об'єктивно» [12].

У працях Д. Лук'янова, С. Рабіновича, В. Ігнат'єва, О. Белкіна, С. Цебенко, О. Панкевича, О. Огірка, В. Андрушка, С. Добрянського, П. Рабіновича, С. Джолоса, Л. Пітуса, О. Дашковської, І. Бальжика, М. Бабія, С. Присухіна, В. Бліхара, О. Васильченко, В. Беда, Н. Зайцевої, О. Новікова, В. Виноградової, В. Крусса, М. Краснова, Л. Сюкіяїнена, О. Грищука відображено позиції основних християнських течій з питань прав людини.



Постановка завдання. Інтерпретації проблематики прав людини не завжди збігаються в представників різних конфесій християнства, однак ці підходи ґрунтуються на тому, що права людини повинні бути непорушними, недоторканими, однаковими для всіх людей, які мають бути рівними перед законом незалежно від їх ставлення до релігії [1, с. 26].

Результати дослідження Католицька церква зробила свій внесок у розвиток ідей природних прав. У XVII ст. дослідники були переконані, що ідея природних прав в тому, що будь-яка особа має право через належність до людського роду. Ідея природних прав людини являє собою одну із специфічних особливостей західної цивілізації, і дедалі більше дослідників вважає, що вона походить від церкви [3, с. 222-223].

У XII ст. існував значний інтерес до прав окремих організацій та категорій людей. Королі і папи жваво обговорювали взаємне розподілення прав: це розпочалося в XI ст. через спір про інвеституру, що продовжувалася через двісті років, коли між прибічниками папи Бонифіція VIII і короля Франції Філіпа Красивого розпочалася війна памфлетів. Сеньйори та васали феодальної Європи діяли в межах надзвичайно жорсткої системи прав та обов'язків. Жителі великих і малих поселень вважали, що в них є права відносно інших носіїв політичної влади [3, с. 223].

Безумовно, це не були права, які сьогодні заведено називали природними, оскільки в кожному з випадків обговорювалися не права, якими наділені всі люди за своєю природою, а права конкретних груп. Однак у контексті культури, в якій часто використовувався концепт прав, кантоністи та правознавці XII ст. сформували термінологію й понятійний апарат, що сьогодні пов'язаний з теорією природних прав людини [3, с. 224].

Каноністи, на переконання середньовічного філософа Браяна Тірті, вважали, що уявлення про природну справедливість обов'язково має містити поняття прав індивіда [3, с. 225]. Згодом вони сформували конкретні природні права. Одним з них було право людини на розгляд її справи в суді, зокрема право на захист від обвинувачення в судовому процесі. Середньовічні юристи не погоджувалися з тим, що це право було надано людям розпорядженням влади; вони стверджували, що це природне право людини, засноване на загальному моральному законі. Щораз більшого поширення набувала ідея наявності в людей суб'єктивних повноважень або природних прав, якими вони володіють через належність до людської спільноти [3, с. 225].

Папа Інокентій IV поставив питання про те, у кого є фундаментальні права на володіння власністю та створення легітимного уряду: у християн чи в усіх людей. У цей час було поширене ультрапапське уявлення про те, що папа як представник Бога на Землі є владикою всього світу. Із цього випливало, що легітимною владою й законними суб'єктами власності можуть бути лише ті, хто визнає владу папи [3, с. 226].

Традиція природних прав людини остаточно оформилася на Заході після відкриття Америки і того, як іспанські теологи-схоласти порушили питання про права аборигенів Нового Світу. Розвиваючи ідею про наявність в американських індіанців природних прав, які європейці зобов'язані поважати, теологи XVI ст. обґрунтовували власну позицію на основі старих традицій, сформованих у працях каноністів XII ст. [3, с. 227].

Церковне розуміння прав людини зводиться до основних вимог, що їх висувають окремі особи та групи людей, які вважають їх морально виправданими і такими, що передують іншим соціальним інтересам. Зазвичай, маючи у своїй основі особливе поняття людської гідності, права людини визначають ті мінімальні вимоги, які необхідні для підтримання добробуту людини та її самореалізації. Церковне бачення людства й людського суспільства починається з визнання трьох фундаментальних цінностей. По-перше, всі люди, попри їхнє суспільне становище чи діяльність, мають трансцендентну властивість – людську гідність. У цій концепції гідності виражено святість і цінність кожної особи, що є невід'ємними від природи людини. По-друге, люди повинні втішатися свободою сповняти своє покликання, яку дано їм як синам і донькам Божим. По-третє, люди за своєю природою є істотами соціальними; вони створені для сумісного життя у спільноті, керуючись любов'ю і справедливістю. Церква навчає, що ці три основні цінності – гідність, свободу та спільноту – треба



виховувати в характері людини як її чесноти. Вони повинні становити основу суспільних звичаїв та підтримуватися законами й державними інституціями. Це основні норми, на яких ґрунтується церковне бачення прав людини [15, с. 307].

У суспільстві, яке характеризується морально не обумовленою свободою та зіткненням егоїстичних приватних інтересів, порушення прав людини лише сприятиме розвитку егоїзму й руйнуванню громадянського ладу. З іншого боку, в суспільстві, яке сповідуватиме християнські цінності, атмосфера прав людини, доповнена визнанням обов'язків людини, об'єднуватиме людей та робитиме суспільство більш справедливим [15, с. 317].

Особливістю церковного вчення про права людини є те, що в ньому наголос ставиться на обов'язках кожної людини, а права й обов'язки є поняттями взаємодоповнювальними і нероздільними. На думку церкви, відповідальність за захист й дотримання прав людини лежить на суспільстві.

Усі людські права в католицизмі випливають з природного, дарованого Богом, права людини на життя та з властивої всім людським істотам антропної гідності і спрямовані на виконання кожним біосоціальним індивідом його земного обов'язку «ставати більш людяним». Його виконання є необхідною умовою забезпечення життєдіяльності суспільства, а тому права людини виявом прагнення їх носіїв до досягнення загального блага і тільки через нього – до досягнення блага індивідуального.

Моральне богослов'я Іоанна Павла II засновано на двох положеннях: про особу людини як образ Бога і причетності людини до встановленого Богом морального закону. Ці постулати обумовлюють ключові принципи моральної теології Іоанна Павла II: утвердження єдиного універсального морального закону, заснованого на релігійних цінностях, і любові до ближнього як фундаментальної моральної потреби, відносно яких решта норм є лише окремими випадками. Верхньозавітні заповіді варто розглядати як нижню межу поведінкової норми, тоді як через інтеріоризацію цінностей у новозавітній етиці вони підлягають розширеному тлумаченню. При цьому «старий» і «новий» закон являють собою втілення вічного закону, а тому повинні зберігатися і реалізовуватися незалежно від історичних та культурних умов [7, с. 23-24].

Історія сучасного католицького розуміння прав людини розвивалася під впливом політичних подій, економічних реалій, ідеологічних конфліктів та інституційних інтересів самої церкви [4, с. 190-191]. Збереження гідності людини та її утвердження як першочергової цінності людини проходить червоною ниткою через усі документи Католицької церкви. Однак гідність людини є основоположним поняттям та моральним принципом, що визначає специфіку прав людини. Кожній із сфер людського життя відповідає низка прав людини, що захищають гідність.

Специфіка сучасної католицької доктрини прав людини, як зазначає С. Рабінович полягає у: поєднанні сакрального обґрунтування прав людини з емпірико-соціологічним аналізом соціальних умов порушення прав людини; у доповненні міжнародного каталогу прав людини такими правами, як право на інтегральний розвиток, право на участь у суспільному житті, на мирне життя, на природний спосіб народження, право померти у природний спосіб, право зачаті людини на народження, право на економічну ініціативу, на справедливую участь у користуванні натуральними благами тощо; запровадженні специфічних релігійно-етичних обмежень свободи людини (заборона у сферах особистої свободи, медичних практик та наукових досліджень: заборона розлучень; біотичні заборони – неприпустимість абортів, евтаназії, самогубства, штучної контрацепції, клонування людини та ін.); встановленні принципів ціннісно-ієрархічних співвідношень між окремими правами людини; встановленні первинності (пріоритету) «соціальних» та релігійних обов'язків щодо однойменних прав людини [11, с. 166-167].

Новозавітна система, як і Мойсеева, не відійшла далеко від меж божественних імперативів, від меж встановлених обов'язків, хоча, на відміну від старозавітних норм, передбачила, наприклад, принципи узгодження дій однієї людини з діями іншої, які можна потрактувати як обмеження прав першої правами другої [5, с. 220-221].



З огляду на одне з центральних положень християнського вчення про створення людини за образом та подобою Божою впливає, що поважати гідність людини – означає шанувати в ній образ Божий. Саме з такого сприйняття людської особи походить християнська концепція прав людини, концепція, яка в зазначеному пункті є спільною для православ'я і католицизму.

Виявляючи однакові й відмінні риси у праволюдних положеннях сучасних доктрин православ'я, С. Цебенко наголошує на тому, що православ'я загалом позитивно ставиться до інституту прав людини, підтримуючи такі положення міжнародних стандартів: усі права людини є універсальними, неподільними та взаємопов'язані між собою; усім людям варто демократичними методами забезпечувати їхні основоположні права [14, с. 10].

Принципово важливою є позиція РПЦ щодо розрізнення понять цінності та гідності людини. Перше з них осмислюється як «дуже близьке біблійному поняттю образу». З огляду на християнське трактування «образу Божого», цінність має кожна людина, незалежно від її вчинків. Іншими словами, до образу Божого в православ'ї відноситься невід'ємна, онтологічна гідність кожної людської особи, її найвища цінність (гідність у вузькому значенні).

У соціальному вченні РПЦ основним правом є право на життя. Воно визначається як право «від зачаття до його природного завершення». Відповідно до такого розуміння, РПЦ засуджує аборти, евтаназію та експерименти над життям в його зародковому стані [7, с. 28].

Християнська біоетика, і католицька, і православна, принципово відрізняється від світської ліберальної біоетики своїм підходом до розв'язання основних проблем використання сучасних біомедичних технологій. У дисертації «Сучасні проблеми біоетики у християнських соціальних доктринах» О. Белкіна обґрунтовує, що ця відмінність, яка проявляється в способах вирішення практично всіх дилем, пов'язана з основними принципами різних підходів у біоетиці. Світські ліберальні концепції намагаються розв'язувати проблеми життя та смерті переважно з позицій автономії особистості й утилітаризму. Християнська ж біоетика виступає як «антропологія людської гідності», що опирається на фундамент релігійно-філософської антропології, послідовно проводячи в моральному виборі під час вирішення дилем біоетики принцип захисту більш слабкої й незахищеної сторони [2, с. 8].

Водночас поняття людської гідності (у широкому, «найвищому» розумінні цього поняття) у православному трактуванні можна співвіднести з біблійним поняттям подоби Божої, яка досягається через подолання гріха, шляхом ведення гідного життя.

У цьому випадку РПЦ розглядає гідність не як властивість, що вже характерна для кожної людини, а як якість, яку треба розвивати. Отже, смислове розрізнення категорій образу Божого та подоби Божої як богословських засад концепції прав людини можна вважати важливим теоретичним надбанням сучасної соціальної думки РПЦ, яке в подальшому дає змогу розробляти власне православну концепцію прав людини й вести діалог з альтернативними інтерпретаціями онтологічних засад цих прав у християнстві [9, с. 71-72].

Аналізуючи сучасні документи Православної церкви, які стосуються проблематики основоположних прав і свобод людини, П. Рабінович зазначає, що сучасне православ'я (в особі керівних органів РПЦ та УПЦ КП) вперше з початку XXI ст. сформувало й оприлюднило свою офіційну позицію з означеного питання. Ця позиція (оцінка) відзначається помітною неоднозначністю: констатує світову поширеність ідеї, концепції та практики забезпечення й захисту прав і свобод людини, Православна церква вбачає у цьому не стільки загальне цивілізаційне досягнення, надбання людства, скільки загрозу деяким фундаментальним постулатам християнства. А воно, з погляду цієї церкви, має стояти вище від ідеології прав людини.

Такий підхід до обговорюваної проблематики спричинив низку серйозних суперечностей – і «внутрішніх» (між окремими положеннями відповідних документів православ'я), і «зовнішніх» (між деякими положеннями цих документів та стандартами прав людини, закріпленими у всесвітніх та європейських міжнародних актах, а відповідно і в національному законодавстві сучасних демократичних держав). Внаслідок цього православні вірні в деяких випадках можуть опинитись у непростій ситуації поведінкового вибору між релігійними й



юридичними настановами щодо здійснення їхніх основоположних та конституційних прав [10, с. 277].

Теологія протестантизму містить вчення про природу людини, у якому є зародки, необхідні для зародження концепції прав людини в межах демократичного політичного устрою. Так, класичні доктрини протестантизму навчають тому, що людина є водночас свята і грішна. З одного боку, людина створена за образом та подобою Бога, виправдана вірою в Бога і покликана до здійснення свого особистого покликання, яке робить людину рівною в гідності та святості щодо інших людей. Відтак кожна людина перебуває в позиції рівності перед Богом і своїми ближніми. Кожна людина наділена природною свободою жити, вірити і служити Богові та своєму ближньому.

З іншого боку, кожна людина згрішила, вона схильна чинити зло та виявляти егоїзм. Відтак вона потребує спільності з іншими людьми, які будуть наставляти її, служити їй й управляти нею, керуючись законом та любов'ю. Отже, соціальність є невіддільною, внутрішньо властивою людині характеристикою. Кожна людина належить до сім'ї, церкви та політичної спільності, якою виступає держава.

Протестанти вірять, що ці інституції є *божественними за походженням і практично втілюються через людей*. Кожна з таких структур покликана виконувати чітко визначені для неї Богом функції.

Сім'я покликана народжувати й виховувати дітей, навчати їх і дисциплінувати, уособлюючи любов та співпрацю. Церква покликана проповідувати Слово Боже, навчати молодших й допомагати тим, хто потребує.

Держава покликана захищати порядок, карати злочинців, забезпечувати спільність. Будучи божественними за походженням, такі інституції формуються через людські заповіді. Тож сім'я, церква й держава виступають як публічні інституції, які відкриті й підзвітні одна одній та своїм членам.

Теологія цього напрямку уникає негативів і лібералізму, його ідеології, що жертвує суспільством заради індивіда, і тоталітаризму, який нівелює значення індивіда заради спільноти. Не менше значення має те, що цей напрямок запобігає безмежній експансії прав людини, вбудовуючи права людини в загальний світопорядок, духовне призначення людини.

Іншими словами, протестантська теологія забезпечує унікальний баланс між свободою й відповідальністю, гідністю й гріховністю людини, індивідуалізмом людини й суспільними інтересами [6, с. 15-16].

Під час засідання П'ятої асамблеї Всесвітньої Ради церков християн-протестантів було затверджено перелік фундаментальних прав людини. Серед них такі: 1) право на життя як первинне, що передбачає і збереження, і якість життя; 2) право на культурну ідентичність і самовизначення – і для індивідів, і для народів чи країн; 3) право на співучасть у демократичному процесі прийняття рішень щодо тих питань, які торкаються кожного; 4) право на власну думку та непогодження з іншими; 5) право на власну гідність та законне поведіння з боку політичної влади; 6) право на свободу вибору віри чи релігії, її безпосереднє сповідання і практикування [8, с. 269].

Ці шість положень є переважно громадянськими і політичними за своєю природою, але перш з них відкриває простір низки соціальних, економічних та культурних прав. Без належного забезпечення останніх решта прав навряд чи значитиме щось для людей [8, с. 269].

Релігійні мислителі й соціальні філософи витворили концепції та ідеї, що можуть становити основу для декларацій прав людини, але будь-який перелік прав буде просто словами доги, доки всі нації і народи не почнуть втілювати їх у життя на благо людства. Протестантській вірі не властиво сподіватися на те, що церкви як такі спроможуться перебудувати чи реформувати суспільства й народи відповідно до канонів християнської моралі. Теократичні ідеї, що їх плекав Кальвін, давно відійшли в минуле, і саме це чітко відрізняє сучасне християнство, скажімо, від ісламу [8, с. 270].

Те, що ми маємо в Біблії – це аж ніяк не перелік прав. Навіть якщо наголошувати на таких їхніх аналогах, як любов до ближнього й відповідальний послух перед Богом, ідея



даних від природи прав цілком чужа біблійним Писанням. У Біблії та і в християнській вірі возвеличується цінність людини. У Євангелії від Івана Ісус промовисто говорить: «Я прийшов. Щоб мали життя – щоб достоту мали» (Ів. 10:10). Це і є ключова концепція у християнській оцінці життя людини та його цінності.

Усі протестантські концепції прав людини є динамічними, а не статичними. Як і лютерани, кальвіністи відносять усі права до сфери суверенності Бога, який творить та прощає. Отож, права людині не надані в законах світу чи/та природному праві [8, с. 273].

Висновки. У сучасній теорії прав і свобод людини правові можливості (міра свободи) особи здатні забезпечити її розвиток у конкретно-історичних умовах, що закріплені як міжнародні стандарти, загальні і рівні для всіх людей і гарантовані законом держави як невідчужувані права в суспільстві та державі загалом. Християнські церкви намагаються долучитися до формування особистості, спрямовуючи свою діяльність на пізнання основних правд віри, фундаментальних принципів християнського вчення, що допоможуть унормувати не лише особисте й суспільне життя, а й впливатимуть на державотворчий процес.

Список використаних джерел:

1. Бальжик И. Христианское понимание права / И. Бальжик // Юридичний вісник. – 2013. – № 1. – С. 23-29.
2. Белкина Е. А. Современные проблемы биоэтики в христианских социальных доктринах: автореф. дис. канд. филос. наук: 09.00.05 «Этика» / Е. А. Белкина. – Тула, 2012. – 24 с.
3. Вудс Т. Как Католическая церковь создала западную цивилизацию / Томас Вудс; пер. с англ. В. Кошкина. – М. : ИРИСЭН, Мысль, 2010. – 280 с.
4. Голенбах Д. Развитие римо-католической теории прав людини / Д. Голенбах // Релігійна свобода і права людини: Богословські аспекти: у 2 т. – Львів: Свічадо, 2000. – Т. 1. – С. 141-200.
5. Гудима Д. А. Права людини: антрополого-методологічні засади дослідження / Д. А. Гудима // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України. Сер. I: Дослідження та реферати / Редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Львів: Край, 2009. – Вип. 20. – 292 с.
6. Добрянський С. Вплив християнства на встановлення концепції прав людини / С. Добрянський // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матер. XVII Регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 3-4 лютого 2011 р.). – Львів: Юрид. фак. Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2011. – С. 14-16.
7. Иоселева М. А. Основные тенденции развития Римско-Католической церкви в период понтификата Иоанна Павла II (1978–2005 гг.): автореф. дис. канд. филос. наук: 09.00.14 «Философия религии и религиоведение» / М. А. Иоселева; С.-Петербург. гос. ун-т. – СПб., 2014. – 32 с.
8. Нельсон Р. Дж. Права людини у творенні та спасінні: протестантське бачення / Р. Дж. Нельсон // Релігійна свобода і права людини: Богословські аспекти: у 2 т. – Львів: Свічадо, 2000. – Т. 1. – С. 260-273.
9. Панкевич О. З. Концепція прав людини Руської Православної Церкви: ціннісно-антропологічні аспекти / О. З. Панкевич // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 25. – С. 63-74.
10. Рабінович П. Проблематика прав людини у сучасних доктринах православ'я в Росії та Україні / П. Рабінович // Антропология права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): матер. Міжнар. «круглого столу» (м. Львів, 4–5 грудня 2009 р.). – Львів: Край, 2009. – С. 271-278.
11. Рабінович С. П. Права людини у природно-правовій думці католицької церкви (за матеріалами соціальної доктрини католицизму) / С. П. Рабінович. – Львів, 2004. – 198 с.
12. Российский бюллетень по правам человека. – 1998. – Вып. 10. – (Віденська Декларація 1993 р.).



13. Удовика В. В. Філософсько-правові проблеми формування особистісних «соматичних» прав людини / В. В. Удовика // 60 річниця прийняття «Загальної декларації прав людини»: зб. наук. статей (м. Запоріжжя, 2008 р.) / За заг. ред. С. М. Тимченка і Т. О. Коломоець. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – С. 292-298.

14. Цебенко С. Б. Права людини у сучасних доктринах православ'я у світлі міжнародних стандартів (загальнотеоретична характеристика): автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / С. Б. Цебенко; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2013. – 20 с.

15. Шупак М. Церква і права людини: католицькі та протестантські погляди, відображені в церковних документах / М. Шупак // Релігійна свобода і права людини: Богословські аспекти: у 2 т. – Львів: Свічадо, 2000. – Т. 1. – С. 305-341.

ПОЛОНКА І. А.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін
(ПВНЗ «Буковинський університет»)

УДК 340.12 (045)

ОНТОЛОГІЧНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ КАТЕГОРІЙ «ПРАВОВА ПОВЕДІНКА» ТА «ЗАКОННІСТЬ»

У статті підіймається актуальне питання співвідношення правової поведінки та законності, аналізується їх взаємозв'язок в теоретичному розрізі. Досліджується завдання впливу законності на правову поведінку, які можна розділити на: загально-соціальні, спеціально-юридичні, ціннісно-інформаційні. Охарактеризовано функції законності по відношенню до правової поведінки, які доцільно поділяти на загального та управлінського спрямування. Висвітлено механізм впливу законності на правову поведінку, що здійснюється за допомогою правових засобів ідеального та реального характеру.

Ключові слова: *правова поведінка, законність, завдання впливу законності на правову поведінку, функції законності по відношенню до правової поведінки, механізм впливу законності на правову поведінку.*

В статье поднимается актуальный вопрос соотношения правового поведения и законности, анализируется их взаимосвязь в теоретическом разрезе. Исследуется задача влияния законности на правовое поведение, которые можно разделить на: обще-социальные, специально-юридические, ценностно-информационные. Охарактеризованы функции законности по отношению к правовому поведению, которые целесообразно разделять на: общего и управленческого направления. Освещены механизм влияния законности на правовое поведение, которое осуществляется с помощью правовых средств идеального и реального характера.

Ключевые слова: *правовое поведение, законность, задачи влияния законности на правовое поведение, функции законности по отношению к правовому поведению, механизм влияния законности на правовое поведение.*

